

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка
Факультет іноземної та слов'янської філології
Кафедра іноземних мов

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету іноземної та
слов'янської філології

Андрій КОВАЛЕНКО

«30» серпня 2023 р.

**ПРОГРАМА З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ КОМПЛЕКСНОГО
КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ (ПІДСУМКОВОЇ АТЕСТАЦІЇ)**

ДЛЯ СТУДЕНТІВ 2 КУРСУ

другого (магістерського) рівня

ОПП Середня освіта (Українська мова і література. Англійська мова)

Форма навчання – денна, заочна

Погоджено науково-методичною
комісією факультету іноземної

та слов'янської філології

«30» серпня 2023 р.

Голова:

Громова Н.В., канд. пед. н., доцент

Суми – 2023

Програма з англійської мови комплексного кваліфікаційного екзамену (підсумкової атестації) для студентів 2 курсу другого (магістерського) рівня ОПП Середня освіта (Українська мова і література. Англійська мова) складена на основі робочої програми: «Англійська мова».

Розробник: Чуричканич Ірина Едуардівна – доктор філософії, старший викладач кафедри іноземних мов.

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри іноземних мов Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка
Протокол № 1 від «30» серпня 2023 р.

Завідувач кафедри Лариса КЛЮЧКО

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Професійна підготовка фахівця – це формування розвиненої, компетентної, здатної швидко адаптуватися до динамічних умов діяльності особистості на основі удосконалення змісту й технологій навчання. Відтак глобалізація та демократизація сучасної вищої освіти вимагає широкого впровадження та використання новітніх освітніх технологій.

Мета підсумкової атестації полягає в тому, аби з'ясувати рівень професійної підготовки випускників, їх відповідність стандартам вищої освіти й можливостям продовження навчання на третьому рівні вищої освіти (доктора філософії).

Підсумкова атестація для студентів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 014 Середня освіта (Українська мова і література. Англійська мова) проводиться у вигляді комплексного екзамену, який охоплює нормативний зміст підготовки фахівця з англійської мови, методики навчання англійської мови, педагогіки та психології.

Підсумкова атестація передбачає перевірку теоретичних знань і практичних умінь студентів із дисциплін, що складають комплекс підсумкової атестації. Вона дасть змогу перевірити стан підготовки майбутніх вчителів, виявити їхнє вміння самостійно поповнювати свої знання, орієнтуватися у швидкому потоці наукової інформації з питань мовознавства та методик викладання англійської мови.

Кваліфікаційний екзамен з англійської для здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» є не тільки перевіркою теоретичних знань і практичних навичок з усіх лінгвістичних дисциплін, що вивчалися впродовж усіх років навчання в університеті, але й важливим завершальним етапом у підготовці фахівця для загальноосвітнього навчального закладу.

Це вимагає ґрунтовної підготовки майбутнього вчителя-словесника, зокрема глибоких знань із «Сучасної англійської мови», умінь творчо застосовувати їх на практиці.

Іспит із сучасної англійської мови повинен виявити знання як основних, так і допоміжних лінгвістичних дисциплін, показати глибину розуміння суті мовних явищ; знання обов'язкової та додаткової спеціальної літератури, належне володіння практичними навичками синтаксичного розбору.

У системі підготовки майбутнього вчителя-словесника важливе місце посідає «Методика викладання англійської мови», що визначає зміст, принципи, методи і прийоми навчання мови, шляхи й закономірності засвоєння школярами знань, формування умінь і навичок, що забезпечує формування комунікативної компетенції учнів, виховання високого рівня мовленнєвої культури.

Рекомендована програма складена з урахуванням вимог, що висуваються до студентів на випускному екзамені, з метою виявлення різнобічних і глибоких знань з циклу фахових дисциплін.

Випускник повинен засвідчити уміння застосовувати набуті знання на практиці, розкривати закономірності еволюції мовних одиниць і категорій з умінням виокремити тих чи інших наукових парадигм. Актуальним постає завдання відповідності вимог державної атестації випускників вимогам сучасної школи.

Профільюючими курсами усього лінгвістичного циклу є сучасна англійська літературна мова та методика навчання англійської мови. Тому на екзамені передусім слід виявити як теоретичні, так і практичні навички з даних предметів.

Фахові вимоги

Студенти повинні *знати*:

- основні відомості з фонетики, фонології, графіки, орфографії, лексикології, лексикографії, фразеології, морфеміки, словотвору, морфології і синтаксису;
- взаємозв'язки і взаємовідношення мовних одиниць, закономірностей творення і функціонування цих одиниць, системності мови, складності й багатоплановості її будови;
- специфіку педагогічної діяльності в умовах реформування сучасної школи, реалізації концепції мовної освіти в Україні.
- найважливіші проблеми методичної науки;
- засоби навчання та способи їх використання в навчальному процесі;
- вимоги до сучасного уроку англійської мови, типологію уроків та особливості структурної організації уроків різних типів.

Студенти повинні *вміти*:

- самостійно аналізувати різні мовні факти;
- співвідносити теоретичні знання з практичними потребами сучасної школи;
- проводити самостійні наукові пошуки;
- визначити основні завдання на кожному етапі вивчення шкільного курсу англійської мови;
- встановлювати основні міжпредметні зв'язки;
- проводити методичний аналіз матеріалу, що вивчатиметься: встановлювати наступність і перспективність у його вивченні, співвідношення між теоретичним матеріалом і практичними вміннями, диференціювати матеріал за ступенем складності його засвоєння, виділяти в ньому головне;
- складати конспекти уроків з англійської мови різних типів.

**Технологія оцінювання результатів
під час комплексного кваліфікаційного екзамену
з англійської мови, методики навчання англійської мови, педагогіки та
психології**

Під час проведення комплексного кваліфікаційного екзамену з англійської мови, методики навчання англійської мови, педагогіки та психології (письмово) на 2му курсі, другого (магістерського) рівня відповідь студента оцінюється за 100-бальною шкалою. Бали розподіляються таким чином: за правильно виконані завдання з англійської мови та методики навчання студент може набрати 60 балів; за завдання з педагогіки – 20 балів, за завдання із психології – 20 балів.

Для перевірки знань із англійської мови студентам запропоновано по 30 варіантів екзаменаційних білетів.

Складник з сучасної англійської літературної мови включає 30 питань, які охоплюють теоретичні основи сучасної англійської мови (фонетика, орфоєпія, лексикографія, словотвір, морфологія, синтаксис, культура мови, історія мови тощо), а також завдання з навчання конкретних мовних явищ та рівнів мовної системи.

Складник з методики навчання англійської мови включає 30 питань, які охоплюють теоретичні основи методики (зміст, загальні підходи, закономірності, принципи, методи, прийоми).

Останнє завдання має практичний характер і передбачає доповідь за результатами кваліфікаційної роботи.

Максимальна кількість балів – 60 б., відповідно за кожне завдання студент може отримати 15 балів, за неправильну відповідь або її відсутність – 0 балів. За доповідь – 30 балів.

**ПРОГРАМА ДЕРЖАВНОГО ІСПИТУ
З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ І
МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ**

Дисципліни: сучасна англійська літературна мова, культура мови і стилістика, діалектологія.

Higher education in the English-speaking countries and Ukraine. Higher Education in the English-speaking countries. The Restructured System of Higher Education in Ukraine. The Student of the 21st century – his needs, goals, priorities, values.

Reading: English for Seniors. Term II (2009). P. 47-50, 66-69, 92-99; Upstream Advanced (2007). SB. Unit 8. Live and learn; Upstream Advanced (2007). SB. Unit 5. Our changing worlds: science and technology; Language Leader Advanced (2012). Unit 1. Education and employment. Unit 6. Technology and Change; “People you’ll see at the Uni” https://www.youtube.com/watch?v=atcSB_kilS4 English for Seniors. Term II (2009). Text “What is University for Now”. English for Seniors. Term II (2009). Text “Academic corruption in Ukraine”. Text “How I got my first-class degree”, Text “Managing your study time”, Text “The Wow Factor and How to Get It”; Text “Dumb on down from Day One”; Text “Exams”, Text “University – the best days of your life?”.

Listening: The audio text “How to get to a British university” (Upstream Advanced (2007). SB P. 172); audio text “The stuff-student committee meeting” (Upstream Proficiency (2002). SB. P. 33); video text “What are universities for?” <https://www.youtube.com/watch?v=jFCFqjovH3s>; The audio text 'What's a university education worth?' <http://learnenglish.britishcouncil.org/en/uk-culture/whats-university-education-worth>; audio text “The useless degree?” (Upstream Proficiency (2002). WB Ex. 15b, P. 30); video text “What are the best universities in the world?” https://www.youtube.com/watch?v=OXR_4NkYZbU

Grammatical material: Modal verbs.

Learning and teaching styles. How to become a more successful learner. Thinking styles, learning styles, teaching styles. Multiple Intelligences in a foreign language classroom. Establishing rapport in the classroom.

Reading: “How to be a good learner?”, “Managing Your Study Time” (by A. Northedge), “How I Got My First-Class Degree” (from “A New Way to Proficiency” by L. Jones), “My Lessons in the Classroom” (by A. Bonsall), “Allowing for Thinking Styles” (by R. J. Sternberg), “Cognitive Variations in Language Learning” (Brown H.D. Principles of Foreign Language Learning and teaching. – Englewood Cliffs: Prentice-Hall Regents, 1987. – P. 78-94), “Applying Multiple Intelligences Theory” (by M. A. Christinson), “A Fresh Look at the Classroom” (by P. Maingay), “Active methods of teaching spoken English” by Z.Voronka

Listening: Rec. 20 from Unit 4 “Talk” (Inside Out Advanced, SB, P. 147), Rec. 30 from Unit 6 “Mind” (Inside Out Advanced, SB, P. 56-57, 149), “Hearing ability” (Masterclass Proficiency, SB, P. 172).

Grammatical material: Repetition: Infinitive. Forms of the infinitive. Using the participle to with the infinitive.

New information technologies in personal and professional development of a foreign language teacher. New information technologies in an English language classroom. The role of the Internet in personal and professional development of a foreign language teacher. Netiquette. Encouraging learner independence.

Reading: “An overview of teleworking” (Advanced Masterclass. P. 174-175), Graham S. “Urban planning in the information society”, text “New educational technologies: challenges and potential”, text “Netiquette”.

Listening: “My Internet hell” (Ideas and Issues Advanced), Rec. 37 from Unit 8 “Cyberspace” (Inside Out Advanced, SB, P. 147).

Grammatical material: Repetition: Predicative infinitive constructions.

Cross-cultural communication. What is culture crossing? Ethnicity, economy, culture, language and gender identity. Human values. Basic Ukrainian values. Motivations and values among Ukrainian, English, American students. Culture shock, language shock. Overcoming stereotypes and prejudices.

Reading: «Sociocultural Factors» (Brown H.D. Principles of Foreign Language Learning and teaching. P. 122-139), “The 21st century: Ethnicity, Race and Nationalism”, “Ethnic groups and minorities” by B. Oatman, “Gender Identity”, “The genuine gender gap”, “You Are What You Say” by R.Lakoff, “Lab Coats” (Kenny N. Proficiency Passkey. P. 146-147), “The tomorrow people” (Advanced Masterclass, P. 38-39), “Culture shock”, “Cultural adjustment”.

Listening: Rec. 1-3 from Unit 1 “Identity” (Inside Out Advanced, SB, P. 143-144), Tapescript 5 “Interview with Quentin Crisp” (Headway Advanced, SB, P. 147-148), “Big Boys Don’t Cry: Women’s and men’s attitudes to being ill” (Masterclass Advanced, SB, P. 41), “Frankenstein by Mary Shelly” (Masterclass Proficiency, SB, P. 32) or “Mariah Cary” (Masterclass Advanced, SB, P. 89), “The manners of today’s youth” (Masterclass Advanced, SB, P. 117).

Grammatical material: Repetition: Gerund. Gerund forms. Predicative constructions with gerund.

Diversity and convergence in today’s world. Globalization in political and economic dimensions Cultural diversity in today’s Europe. Globalization: its Challenges for Ukraine. Immigration: integration versus retaining identity. Major and minor languages in Global Europe.

Reading: “Globalization”, “The keys to a civil society” by G. Soros, “Cultural issues in a changing Europe”, “American Culture” (English Learner’s Digest. – 2003. – N1, “Going back to one’s roots” (Masterclass Advanced, SB, P. 113), “Two ways to belong in America” by B. Mukhe, “English in the new world” by D. Crystal, “The sound of silence”.

Listening: “Why don’t Asian heroes look Asian?” (Ideas and Issues Advanced); “The hidden tentacles” (Ideas and Issues Advanced); “American pop penetrates worldwide” (Ideas and Issues Advanced); “Predicting the future” (Ideas and Issues Advanced).

Grammatical material: Repetition: Verb. Verb forms. Predicative constructions with an adjective.

Орієнтовні теми для державного іспиту:

1. The System of Higher Education in the English-speaking countries
2. Higher Education in Ukraine: Its Gains and Pains.
3. My Personal Learning Style and Strategies.
4. What Makes a Successful Learner.
5. The Multiple Intelligences Resource in Foreign Language Teaching.
6. Teaching styles.
7. Finding a Fit between Teaching and Learning Style.
8. My Tips for Establishing Rapport in the Classroom.
9. Class management is an important part of the teacher's responsibility.
10. The means to be used to make the studying process interesting and dynamic.
11. Cross-Cultural Communication through E-pals.
12. The Role of the Internet in Personal and Professional Development of a Foreign Language Teacher.
13. Information Technologies in Foreign Language Teaching.
14. The European Union. Pains and Gains of the European Community.
15. Economic Convergence in Today's World: Pluses and Minuses.
16. Globalization and Its Aspects.
17. Positive and Negative Effects of Globalization.
18. Global Europe and Minor Languages.
19. The Need for Overcoming National Stereotypes and Prejudices in Today's World.
20. Having Immigrated, Should One Stick to His Roots?
21. Roots and Results of Immigration.
22. What Is Culture?
23. Identity and Its Types. My Identity.
24. The Correlation of Ethnic and Social Identities in the Global World.
25. Language Identity in Ukraine: Any Problems?
26. Gender Identity. Gender Problems in Ukraine.
27. Basic Ukrainian Values in the Context of General Human Values.

28. Is it Necessary to Support Values in the Society? Who and How Should Do It?

29. Motivation and Values among Ukrainian and American / British Students.

30. Culture Shock and Ways to Overcome It.

Дисципліна: методика навчання англійської мови

Історія методів навчання іноземної мови. Усний метод Г. Пальмера і система навчання читання М. Уеста. Граматико-перекладний метод (XVIII ст.). Прямий метод (XIX ст.). Метод Пальмера (Велика Британія, 1920-1940). Аудіо-лінгвальний метод (Ч.Фріз, Р.Ладо, США, 1940-1960). Ситуативний підхід (Велика Британія, 1940-1960). Аудіо-візуальний метод (Франція, 1950-і роки). Методі Пальмера. Його вплив на становлення аудіо-лінгвального та аудіо-візуального (50-і роки) методів. Суть методу. Основні принципи методу. Основні завдання системи Уеста. Психологічне обґрунтування. Мета навчання читанню за методом М. Уеста.

Методи дослідження у методиці навчання іноземних мов. Перекладні методи (граматико-перекладний, текстуально-перекладний). Методи періоду реформи (прямі (природні) методи, аудіолінгвальний метод). Аудіовізуальний метод. Сучасні методи навчання іноземної мови (комунікативний метод за Пасовим, метод повної фізичної реакції, драматико-педагогічний метод, мовчазний метод). Свідомо-порівняльний метод. Критичний аналіз літературних джерел. Вивчення та узагальнення позитивного досвіду роботи викладачів. Наукове спостереження. Пробне навчання. Експеримент. Дослідне навчання. Допоміжні методи (інтерв'ю, бесіда, анкетування, тестування, хронометрування, статистичний метод, метод моделювання).

Методика навчання іноземних мов. Наука, яка вивчає цілі, зміст, методи і засоби навчання. Способи навчання і виховання на матеріалі іноземної мови. Об'єкт і предмет методики викладання іноземних мов. Принципи, методи, прийоми, способи та засоби навчання іноземних мов. Напрями визначення методики як науки. Основні завдання методики навчання іноземних мов. Методика як наука (історична методика, експериментальна методика,

порівняльна методика, методика використання технічних засобів навчання тощо).

Самостійна та позакласна робота з англійської мови у сучасній школі. Завдання позакласної роботи з англійської мови. Принципи організації позакласної роботи з ІМ. Зміст і форму позакласної діяльності на різних ступенях.

Формування англомовної компетентності в аудіюванні. Англомовна аудитивна компетентність. Модель навчання. Критерії відбору навчального матеріалу. Стратегії аудіювання. Психофізіологічні механізми аудіювання. Глобальне аудіювання. Детальне аудіювання. Критичне аудіювання.

Особливості навчання англійської мови на середньому та старшому ступенях. Навчання англійської мови учнів профільної школи. Продовження і остаточне формування розвитку усіх видів мовленнєвої діяльності. Особливості формування читання, аудіювання, граматики. Вікові особливості учнів. Формуванням і удосконаленням механізму відбору мовних засобів, способів формування та формулювання думки. Розвивиток індивідуального стилю мовлення. Використання прийомів і засобів навчання.

Планування процесу навчання англійської мови у ЗЗСО. Модульне навчання. Мета і заоби навчання. Мовленнєва спрямованість. Комплексність. Різноманітність форм роботи. Мотиваційне забезпечення навчальної діяльності. Критерії класифікації уроків ІМ. Типи уроків. Сутність модульного навчання. Теоретичні засади модульного навчання. Основні підходи до організації начального процесу у системі модульного навчання. Переваги модульного навчання.

Критичний аналіз аудіо-лінгвального і аудіо-візуального методів навчання іноземних мов. Основна характеристика методів. Історична довідка. Суть методів. Основні принципи. Основні завдання. Психологічне обґрунтування. Мета навчання.

Інтенсивні методи навчання ІМіК. Охарактеризуйте основи методу Г. Китайгородської. Психологія методів. Параметри. Базовий метод

інтенсивного навчання. Принципи методів. Етапи. Сугестопедія. Метод активізації резервних можливостей особистості і колективу. Методичні засади інтенсивного навчання.

Технології навчання ІМіК. Метод рольових ігор (Г. А. Китайгородська, М. А. Аріян). Дискусійний метод (М. В. Кларін, Г. А. Китайгородська). Метод проєктів (Є. С. Полат, М. Ю. Бухаркіна). Використання мультимедійних (комп'ютерних) технологій.

Лінгвопсихологічна характеристика мовленнєвої діяльності та спілкування іноземною мовою. Цілі навчання ІМ. Зміст навчання: мовна компетенція, мовленнєва компетенція, соціокультурна компетенція. Теми, ситуації, сфери спілкування. Принципи навчання: загальнодидактичні, методичні. Методи навчання ІМ: демонстрація, пояснення, тренування. Етапи навчання: презентація, пояснення, тренування. Прийоми навчання ІМ. Засоби навчання: основні, допоміжні, для вчителя, для учні, технічні, нетехнічні.

Формування англомовної навчально-стратегічної компетентності в учнів середніх навчальних закладів. Особливості формування. Лінгвопсихологічні особливості. Етапи формування навчально-стратегічної компетентності. Підсистема вправ для формування навчально-стратегічної компетентності.

Формування англомовної лінгвосоціокультурної компетентності в учнів середніх навчальних закладів. Методи дослідження (аналіз наукових джерел з психології, педагогіки, формування ЛСКК, синтезу, абстрагування, спостереження за освітнім процесом з АМ). Використання інформаційно-комунікативних технологій. Методика формування. Етапи формування. Аналіз сучасних засобів формування ЛСКК.

Формування англомовної компетентності у монологічному мовленні. Вправи, що використовуються в навчанні монологічного мовлення на основі прочитаного (прослуханого) тексту (респонсивні, реактивні, дискусивні, композиційні, ініціативні). Переказ. Коментування. Усна розповідь.

Зв'язок методики навчання іноземних мов з іншими науками. Зв'язок з лінгвістикою, психологією, педагогікою.

Орієнтовні теми для державного іспиту:

1. Історія методів навчання іноземної мови. Усний метод Г. Пальмера і система навчання читання М. Уеста.
2. Методи дослідження у методиці навчання іноземних мов.
3. Методика навчання іноземних мов як науки.
4. Самостійна та позакласна робота з англійської мови у сучасній школі.
5. Формування англомовної компетентності в аудіюванні.
6. Особливості навчання англійської мови на середньому та старшому ступенях. Навчання англійської мови учнів профільної школи.
7. Планування процесу навчання англійської мови у ЗЗСО. Модульне навчання.
8. Критичний аналіз аудіо-лінгвального і аудіо-візуального методів навчання іноземних мов.
9. Інтенсивні методи навчання ІМіК. Охарактеризуйте основи методу Г. Китайгородської.
10. Технології навчання ІМіК.
11. Лінгвопсихологічна характеристика мовленнєвої діяльності та спілкування іноземною мовою.
12. Формування англомовної навчально-стратегічної компетентності в учнів середніх навчальних закладів.
13. Формування англомовної лінгвосоціокультурної компетентності в учнів середніх навчальних закладів.
14. Формування англомовної компетентності у монологічному мовленні.
15. Зв'язок методики навчання іноземних мов з іншими науками.

Література

1. Evans V., Dooley J. and Edwards L. Upstream C1 Advanced. – Newbury: Express Publishing, 2019. – 262 p.

2. Haines S., Stewart B. Cambridge English First Masterclass. Student's book with online practice. – Oxford: Oxford University Press, 2015. – 189 p.
3. Murphy R., Smalzer W. R., Chapple J. Grammar in use. Intermediate: self study reference and practice for students of English. - Cambridge University Press, 2018. – 374 p.
4. Балащенко Л. М., Подосиннікова Г. І. Global Issues: Глобальні проблеми : навч. посібн. для студ. старших курсів факультетів і відділень іноземних мов / За загальн. ред. Г. І. Подосиннікової. – Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2015. – 216 с.
5. Балащенко Л. М. A New Face of Teaching = Нове обличчя навчання. Навчальний посібник для студентів 5 курсу факультету іноземних мов заочного відділення. – Суми: СумДПУ ім. А.С. Макаренка, 2012. – 144с. (англ. мовою).
6. Бернацька О. В. Стратегії навчання як засіб формування іншомовної компетентності майбутнього учителя початкової школи. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. С. 8-13.
7. Коробова Ю.В., Козлова В.В. Мистецтво бути вчителем [навч.-метод. посібник для студ. факульт. іноз. мов] (англ. мовою). – Суми: СумДПУ ім. А.С. Макаренка, 2008. – 132 с.
8. Уткіна Л.О., Особливець О.Ю., Євтушенко Т.В. English for Seniors. Term II (Англійська для студентів-старшокурсників): Навчальний посібник для студентів 4 курсу факультетів іноземних мов педагогічних ВНЗ (англ. мовою). – Суми: СумДПУ ім. А.С. Макаренка, 2008. – 146 с.
9. Cotton D., Falvey D., Kent S. New Language Leader Upper-Intermediate. Coursebook. – Pearson Longman, 2016. – 184 p.
10. McCarthy M., O'Dell F. English Vocabulary in Use. Upper-intermediate: vocabulary reference and practice. Cambridge: Cambridge University Press, 2017. – 280 p.
11. Vince M., Nature S. Language Practice for Advanced : English grammar and vocabulary. – London: Macmillan Education, 2018. – 344 p.

12.Безвін Ю. Г., Подосиннікова Г. І. *Controversial Issues: Forming Communicative Competence through Project Work* = Суперечливі проблеми: формування комунікативної компетентності засобами проектної роботи: [навч. посібн. для магістр. і студ. старших курсів класичних, педагогічних, лінгвістичних університетів] / Ю. Г. Безвін, Г. І. Подосиннікова / за ред. Г. І. Подосиннікової. – Суми: СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2017. – 164 с.

13.Коробова Ю.В. Методичні рекомендації щодо організації навчання мовленнєвої адаптації майбутніх учителів англійської мови : для викладачів та студентів факультетів іноземних мов педагогічних інститутів та університетів / Ю.В. Коробова. – Суми: СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2016. – 59 с.

14.Голубкова Н.Л., Коваленко А.М., Свердленко О.А. Практикум з граматики англійської мови. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів (англ. мовою). – Суми: ФОП Цьома, 2017. – 160 с.

15.Балащенко Л. М. *Learning and Teaching Styles*. – Суми: СумДПУ ім. А.С. Макаренка, 2007. – 112 с.

16.Ніколаєва, С.Ю., Соловей, М.І., Головач, Ю.В., Іноземцева, І.О., Каминін, І.М., Коломінова, О.О., ... Тягловська, В.М. (2001). Програма з англійської мови для університетів / інститутів (п'ятирічний курс навчання): Проект. Київ: Київ. держ. лінгв. ун-т, Британська Рада, Міністерство освіти і науки України.